

NOLA EGIN TESTU PROFESIONAL ARGIAK ETA ULERGARRIAK EUSKARAZ

Kevin ETXEKOLONEA MATA

AURKIBIDEA: 1. SARRERA. 2. IDAZKETA-PROZESUA. 2.1 IDATZI AURREKO LANA. 2.2 IDEIAK SORTU. 2.3 TESTUA ANTOLATU. 2.4 TESTUA IDATZI. 2.5 TESTUA ZUZENDU. **3. TESTU ARGIAK ETA ULERGARRIAK EGITEKO JARRAIBIDEAK. 4. KONKLUSIOAK. 5. BIBLIOGRAFIA.**

I. Sarrera

Artikulu honi hasiera emateko, lehenik eta behin ulertzeko eskubidearen testuinguruan kokatu behar gara. Ulertzeko eskubidea da “herritarrek beraien kabuz Estatuak ematen dituzten bai ahozko bai idatzizko komunikazioak ulertzeko duten eskubidea” (Altzuguren, 2018).

Euskarazko komunikazioei dagokienez, Euskal Autonomia Erkidegoan ekimenak egiten hasi dira. Lehenik eta behin, 1994. urtean IVAPek *Hizkera argiaren bidetik* liburua idatzi zuen. Honetan, hitz egiten da administrazioak erabiltzen duen hizkuntzaren zailtasunaz, hau da, administrazioak herritarrekin komunikatu nahi diren unean erabiltzen duten hizkera ilunaz. Horrez gain, kasu askotan ez zaiela ondo ulertzen gehitzen du (Altzuguren, 2018).

Bi urte lehenago, 1992an, jada konturatu ziren hizkera konplexua zela eta argitzeko beharra zegoela; ondorioz, 1995. urtean aldarrikatu ziren formalki ulertzeko eskubidearen neurriak. Hala ere, kontuan izan behar dugu ulertzeko eskubidea gaur egun ez dagoela Espainiako inongo Kodean tipifikaturik, hau da, ez dagoela lege nagusietan barneraturik, baina bai arautegi eta lege xume batzuetan (Altzuguren, 2018).

Hortik aurrera, hizkerari buruzko hainbat dokumentu sortu zituzten, besteak beste: IVAPeko lehen estilo-liburua, Argiro idazteko proposamenak eta ariketak liburua, Zalantza-dantza liburua eta Duda-muga (gaur egungo Dudanet) (Altzuguren, 2018).

Bestalde, artikulu honetan guri interesatzen zaiguna da azaltzea nola egin ditzakegun testu argi eta ulergarriak euskaraz.

Hasiera batean, erromatar garaian, latina indarra hartu zuen eta euskara alde batera utzi zen, baina pixkanaka gaur egunera arte, indarra hartzen joan da eta Euskal Autonomia Erkidegoan hizkuntza ofiziala izatera heldu da (Lozano Santos, 1997).

Egia da, gaur egun, euskaraz idatzita dauden legeak presente ditugula, baina ia gehienak beste hizkuntzetatik egin izan diren itzulpenak dira. Egia esan, gehien bat gaztelaniazko bertsiotik egindako itzulpenak dira, eta askotan arazoak sortzen dira lan hau egiterako orduan, batez ere gaztelaniazko bertsioa txarra denean (Lozano Santos, 1997). Imajina ezazu nola geldituko litzateke hizkuntza batean idatzitako bertsio txar baten itzulpena, desastre hutsa izango litzateke.

Testuen hizkera juridikoarekin jarraituz, honen helburua eskubideen, eginbeharren, zigorren eta onuren inguruko informazioa ematea da. Honekin batera, lortu behar dute testua kalitatezko eta ulergarria izatea. Izan ere, ezin da segurtasun juridikoa kolokan jarri hizkuntzaren kalitatea txarra izateagatik (Lozano Santos, 1997).

Gainera, gaur egungo testu juridikoak ezin dira nahi dugun erara idatzi; beraz, ezinbestekoa da nozio juridiko minimo batzuk edukitzea, hartzaileek testuak modu zuzenean ulertzeko (Lozano Santos, 1997).

Laburbilduz, ikusi izan dugun moduan ulertzeko arazoak baditugu presente gaur egungo testu profesioaletan, baina pixkanaka-pixkanaka badirudi ahaleginak egiten ari garela ahalik eta hoberen elkar komunikatzeko.

II. Idazketa-prozesua

Testu profesional baten idazketari ekin nahi badiogu, prozesu zehatz bat jarraitu behar dugu beti (Arakama et al., 2009).¹

1. Idatzi aurreko lana

Lehenik eta behin, argi izan behar dugu zertaz idatzi nahi dugun, nori idatzi nahi diogun eta abar. Ezin dugu nolana testu bat idazten hasi; horregatik, garrantzitsua da ondo pentsatzea testua nola osatuko dugun. Badirudi, hau denbora galtze bat dela, baina ondoren, konturatuko gara errazago suertatuko zaigula testua idaztea. Beraz, aurretik egindako esfortzu hau merezi izango du, hurrengo urratsak ahalik eta hoberen egiteko.

Hasteko, argi izan behar dugu zer lortu nahi dugun idatziko dugun horrekin. Askotariko helburuak eduki ditzakegu: konbentzitzea, zeozer eskatzea, informazioa ematea, etab. Beraz, helburuaren arabera, gure idazteko era aldatuko da, baita idazki-mota ere.

Bigarrenik, nori idazten diogun kontuan izan behar dugu. Garrantzitsua izango da jakitea irakurlea zein den, baina askotan ez dugu ezagutuko datu hori. Hala ere, ondo pentsatu behar dugu zein izan litezke hartzailearen ezaugarriak. Horretarako, kontuan hartuko dira: irakurlearen nondik-norakoak, ezaguerak, jarrerak eta beharrak.

Azkenik, kontuan izan beharko dugu non eta nola irakurriko den idazkia, hau da, zutik eta jendartean irakurriko den edo etxean lasai-lasai irakurtzeko testua izango den.

2. Ideiak sortu

Behin testua nola egingo dugun jakinda, ideiak sortuko ditugu. Horretarako, oso komenigarria da ideien edo kontzeptuen eskema egitea. Ez kezkatu ideia horiek desordenatua baldin badaude; izan ere, ideia asko botatzeak lagungarri izan daiteke ondoren hoberenak aukeratzeko.

---

¹ Artikulu honen bigarren puntua (Idazketa-prozesua) Arakama et al. (2009)ren IVAPeko estilo-liburutik hartu dira ideiak.

3. Testua antolatu

Memento honetan ideia asko izango ditugu, beraz, ideia horiek antolatu behar ditugu testua egiteko. Kontuan eduki behar dugu, ezin dugula testua nolana idatzi, segida koherentea eduki behar du. Testuak egitura jakin bat izan behar du eta antolaketa hori ezberdina izango da idazki-motaren arabera. Gainera, antolaketa hori bisuala izan behar da, hau da, izenburua, azpi-atalak, paragrafoak, etab. argi ikusi behar ditu irakurleak, nolabait errazago irakur dezan.

4. Testua idatzi

Testua egiteko mementoa da hau. Atal honetan, oso garrantzitsua izango da hizkuntza. Hizkuntzaren bitartez komunikatu gaitezke besteekin; beraz, irakurlearekin ondo komunikatu ahal izateko, testua zuzena izan behar da, eta era berean argia eta ulergarria.

5. Testua zuzendu

Behin testua idatzita dagoenean, denbora arduratu behar diogu lanaren itxura hobetzeari. Beharrezkoa da testua zuzentzea, edozein tokitan publikatu aurretik.

III. Testu argi eta ulergarriak egiteko jarraibideak

Hizkera juridikoa, gaur egungo egunetan, gero eta kritika gehiago jasotzen ari da, eta euskara honen barne aurkitzen dugu. Honen inguruan lan egiten duten profesionalak kexatu izan dira testu profesionalen kalitatearen urritasunaz; izan ere, euskaraz egindako itzulpen txarrekin segurtasun juridikoa ezbaian jartzen dute. (Lozano Santos, 1997). Horregatik, hainbat testu eta itzulpenen kritika egiterako orduan, bi hitz azpimarratzen dira: argitasuna eta ulergarritasuna (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Konturatzen hasi gara testua bera objektu konplexua dela; izan ere, kasu batzuetan administrazioko hainbat xedapen modu ulergaitzean argitaratu dira edota beste kasuetan, kongresuan eman diren hainbat hitzaldi interpreteentzat lan ezinezkoa bihurtu izan da (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Gauzak horrela, ez da batere erraza modu argian eta garbian hitz egitea. Gaur egun, euskara zuzena erabiltzeko tradizioan erreparatu behar dugu eta arau eta gomendio estandarrak errespetatu behar dira. Kontua da, tradizioa ulertzeko hainbat modu existitzen direla eta iraganeko eredu horiek ez dutela gaur egungo premiak asetzen. Gainera, ezin dugu ahaztu gauden tokiaren arabera tradizioa ezberdina izaten dela eta kontu ezberdinak hobesten direla batan eta bestean (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Bestalde, hainbat jardunaldi antolatu dira euskara zuzena eta egokia lantzeko, baita zenbait kritika eta gomendio idatzi izan dira ere; beraz, horrelako gauzei esker euskararen kalitatea hobetzen doa (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Ulergarritasunaren aldetik, kasu batzuetan, idazkiak “sasi-euskaraz” idatzita egoteagatik jaso izan da kritika. Sasi-euskara esaten dugunean, testuak euskarak behar dituen gutxieneko baldintzak jasotzen ez dituela esan nahi dugu, hau da, ez direla hizkuntza baten baliabide gramatikalak, lexikoak eta bestelakoak errespetatzen.

Bestalde, kritikak jaso izan dira “euskara gordina” erabiltzeagatik ere. Honekin, ordea, esan nahi duguna da lehenengo irakurketan ez dela ulertzen euskaraz idatzita dagoena (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Kontuan hartu izan behar dugu, ez dela batere erraza egitea lehenengo irakurketan erraz irakurtzen den testu profesional bat. Izan ere, ulergarritasuna irakurle bakoitzaren arabera ezberdina izaten da, eta argitasunez idaztea testuaren zailtasunaren arabera izango da (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Testu profesional bat modu argi eta ulergarrian idatzi nahi badugu, oso garrantzitsua iruditzen zait prosaren diseinua kontuan hartzea. Dakigunez, testua hainbat hitzez osaturik dagoen perpaus-multzoa da. Testu bat lehenengo aldiz ikusten dugunean, hitzak, esaldiak eta horrelako elementuak daudela ikusiko dugu. Elementu bakoitzak funtzio zehatz bat izango du eta horiek bere osotasunean, zentzuzko sekuentzia batera eramango gaituzte (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Aurrekoarekin batera, garrantzitsua izango da koherentzia egotea elementu guztien artean. Horretarako Beaugrandek (1980) esaten duen moduan, “erlazio logikoak eta objektu eta egoeren antolakuntza beharrezkoa da” (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Hala ere, testu guztiek giza komunikazioetan funtsezkoa den eginkizuna dute. Hasteko, prozesu baten sorburu dira; bigarrenik, bitarteko gisa ere jokatzen dute; eta azkenik, jomuga moduan ere parte hartzen dute. Testu profesionalak (administrazioko, legegintzako eta arlo juridikoko testuek) bere aldetik, funtsezko tokia izateaz gain, ezinbesteko eginkizunak ere dituzte (Garalex 2.0. Euskara Juridikoari buruzko bloga, 2013).

Ondorioz, garrantzia handia izango du testuak irizpide jakin batzuk errespetatzea. Gainera, irizpide horiek gehienetan estandarizatu egiten dira. Besteak beste, honako hauek izan daitezke (Garalex 2.0. Euskara Juridikoari buruzko bloga, 2013):

- Dokumentuaren izena
- Diseinua
- Informazioaren antolaketa
- Testu-pasartearen adierazpidea
- Adierazteko formulak
- Lexikoa
- Etab.

Beraz, ezinbestekoa da alderdi batzuk errespetatzea, testu egokia egiteko argitasuna eta ulergarritasunaren aldetik.

IV. Konklusioak

Esan dugunaren arabera, oso garrantzitsua da testu profesionala modu argi eta ulergarrian egitea, baina ikusi dugunez ez da batere erraza.

Gaur egungo gizartean elkarren artean komunikatzeko hainbat modu existitzen dira, eta horietan guztietan komunikazioa egokia izan behar da bai argitasunaren aldetik bai ulergarritasunaren aldetik. Emaileak, hau da, mezua bidaltzen duen pertsonak, beti izango du

transmititu nahi duen ideia buruan. Horretarako, era egokiak bilatu behar ditu, ideia hori, hartzailak berak nahi duen moduan ulertzeko eta komunikazio arazoak egon ez daitezen.

Garrantzitsua iruditzen zait euskararen kalitatea hobetzeko, txikitatik eskoletan irakasten baldin badigute. Gure bizitzaren lehenengo urteetan euskara, gaztelania bezain ondo irakasten hasten bazaizkigu, pixkanaka gure idazkuntza eta irakurketa hobetuz joango da (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Izan ere, hizkuntza bakoitzak baditu bere konplexutasunak, eta horiek ez badira ondo lantzen, ez ditugu ezaguera egokiak inoiz jasoko. Gainera, hizkuntza bakoitzak haren kalitatea zaintzea merezi du; beraz, ezin du norberak nahi duen moduan idatzi. Horretarako, jarraitu behar diren pausu eta prozesu egokiak aurkituko ditugu, ez bakarrik euskararen, baizik eta hizkuntza guztietan (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Hala ere, administrazioak eta agintariek, Euskaltzaindia eta Unibertsitateekin batera, ardura izango dute euskararen kalitatea edozein arlotan mantentzeaz. Esan dezakegu, hizkuntzaren “kontzientzia ekologikoa” aurrera eraman behar dugula, eta horretarako guztien artean elkarlanean aritzea ezinbestekoa da (Mendiguren Bereziartu, 1996).

Miren Azkarateren hitzetan: “Lanak eta erantzukizunak banatu beharrean gara. Batasunerako erabakitzeke dauden puntuak zehaztea, tradizioetik okertzen garenean bide zuzenera ekartzen ahalegintzea, Euskaltzaindiaren egitekoak dira. Baina hizkuntza adierazgarria sortzea, esaterako, guztion ardura da: gidoigileena, komikigileena, txiste-kontatzaileena, gazte jendearena oro har.” (Mendiguren Bereziartu, 1996). Era berean, kriminologoei dagokigu gure on onenak ematea, bai kriminologia bai euskara hazten laguntzen. Oso polita izango bailitzateke kriminologia zientzia moduan hazten den heinean, euskara arlo honetan ere hazten ikustea.

V. Bibliografia

Altzuguren, A. (2018). *Hizkera Juridiko Argia*. Obtenido de Wixsite: <https://ainhoaaltzuguren.wixsite.com/hizkerajuridikoargia>

Arakama, J., Arrieta, A., Lozano, J., Robles, J., & Urrutia, R. (2009). *IVAPEko estilo-liburua*. Zarautz: Herri-Arduralaritzaren Euskal Erakundea.

Garalex 2.0. Euskara Juridikoari buruzko bloga. (22 de martxo de 2013). Obtenido de Ehusfera: <http://www.ehu.es/ehusfera/garalex/hizkuntza-baliabideak/testugintza/>

Lozano Santos, J. (1997). Zenbait argibide euskara juridikoaren gainean. *Euskara juridikoa*, 55-75.

Mendiguren Bereziartu, X. (1996). Euskararen hizkuntz ereduaz eta kalitateaz zenbait gogoeta. *Euskera*, 583-604.